

Bedarálva

A menekültekkel kapcsolatos kormányzati kampány és a tőle független megszólalás terepei

A Magyarországra érkező menekültek kapcsán 2015 eleje óta tartó kampányban és az azt kísérő politikai vitában sokan szólaltak meg az elmúlt hónapokban. Írásunk a kampány elejére, 2015 januárjára vezet vissza, amikor kialakultak az azóta rutinszerűen használt értelmezési keretek és gyakorlatok, a kategória- és szelektív statisztikahasználatról a különböző diszkurzív stratégiákig. A hírmédia tudósításainak elemzése révén azt vizsgáltunk, hogy az újságírók többsége tudott-e egy ilyen kérdésben a szakmai szttenderdek szerint dolgozni; voltak-e olyan, a kérdésben megszólaló szereplők, akik függetleníteni tudták magukat a politikai arénától. Elemzésünk konklúziója az, hogy a kormányzati kommunikáció lehengerlő volta, a politikai beszéd kizárólagossága és a területen szakmai tapasztalattal rendelkező szervezetek kiszorulása a médiából mind hozzájárult ahhoz, hogy a kormányzati diskurzussal szembeni alternatív értelmezések ne jussanak nyilvánossághoz a kampány első hónapjában.

Ebben a tanulmányban egy 2015 elején készült nagyobb elemzés összefoglaló megállapításai olvashatók.¹ Megpróbáljuk bemutatni, hogy a kormánypártok miként alakították ki a vita kereteit, és hogyan építettek fel egy olyan kampányt, amely a politikai beszédén túl is maga alá gyűrte a legfontosabb közéleti terepeket – a szakmaitól a tudományos át az érdekvédőig. A roma közösségek médiaképének elemzőiként hosszú évek óta érlelődik az a meggyőződésünk, hogy a magyarországi hírmédia egyik fontos jellegzetessége, hogy szinte kizárólagosan a politikai beszéd határozza meg mind a nyelvét, mind jellegzetes beállítáit. Most lehetőségünk nyílt arra, hogy egy kampány kezdetét vizsgáljuk, és megpróbáljuk feltárni, hogy a legnagyobb közönséget vonzó médiumok miként igazodnak politikai szándékokhoz vagy miként állnak azoknak ellen, attól kezdve, hogy kit engednek szóhoz jutni, egészen addig, hogy milyen adatokat, jelzőket, kategorizálást használnak, milyen képeket mutatnak. A kutatás során egyaránt elemeztünk politikai megszólalásokat és a média híreit. Követni próbáltuk az alternatív hitelesítési terepeket: a szakmai vagy éppen a közigazgatási diskurzus fejleményeit.

Munkánk során nagy segítséget nyújtottak a morális pánikok elméletével kapcsolatos modellek (Cohen 1972, Goode & Ben-Yehuda 1994, Kitzinger 2000). Ezek szerint a morális pánik kiindulópontja az, hogy egy-egy csoportnak tulajdonított cselekvést vagy jellegzetességet a társadalom szélesebb köre veszélyként érzékel. A veszély és a csoport beazonosításában, illetve a problémák és a megoldások körének leszűkítésében kiemelt szerepet játszhatnak a média leegyszerűsítő, olykor bulvarizáló magyarázatai. E leegyszerűsítő bemutatások egyfelől a veszély nagyságának érzetét növelik, másfelől azt az elvárást, hogy a hatóságok azonnal, nagy erővel reagáljanak. Mindez legitimálja a hatóságok intézkedési körének bővítését, megerősítve ezzel a kiinduló képletet, és visszaigazolvá az eredeti félelmet.

A 2015 januárjában két esemény: a párizsi Charlie Hebdo szerkesztősége elleni terrortámadás, illetve a Magyarországon menedékkérelmet benyújtók számának emelkedése minden korábbinál erősebben vetette fel a migráció kérdését. E két fejlemény független egymástól, mégis erre a két kiindulópontként szolgáló eseményre épült fel a magyar politikai és médianapirendet hónapokon át uraló téma. Valószínűleg nem független ettől, hogy a TÁRKI minden korábbinál magasabb idegenellenességet mért Magyarországon 2015 áprilisában.²

1 A kutatást az OTKA K 113250 számú projektje finanszírozta. Ezúton szeretnénk köszönetet mondani a támogató szervezetnek, valamint Lakatos Elzának és Lakatos Klárának a kutatásban való részvételért. Köszönjük továbbá a *Médiakutató* névtelen bírálóinak, valamint kollegáinknak – Árendás Zsuzsának, Zádori Zsoltnak – a kéziratához fűzött építő megjegyzéseit.

2 Lásd http://www.tarki0.hu/hu/news/2015/kitekint/20150505_idegen.html (utolsó letöltés: 2015. VII. 15.).

Módszerek

Elemzésünk során több párhuzamos módszert alkalmaztunk. Kutatásunk egyik eleme a média híreinek tartalomelemzése volt (Krippendorff 1980). A miniszterelnök január 9-én tett nyilatkozatát követő három hét (január 9–30.) minden olyan tudósítását vizsgáltuk, amely a bevándorlás magyarországi vonatkozásaival foglalkozott. A tartalomelemzés kiterjedt a Magyar Nemzet és a Népszabadság online változataira; az index.hu-ra, a HVG és a Heti Válasz nyomtatott változatára, valamint négy televíziós csatorna (az RTL Klub, az M1, a TV2 és a Hír TV) esti hírműsoraira. A mintát úgy határoztuk meg, hogy az tartalmazza a legnagyobb közönséget vonzó hírmédiát, a közszolgálati és a kereskedelmi csatornákat, és egyaránt lefedje a politikai paletta jobb- és baloldalát.³ A hírek kapcsán kódoltuk a megszólaló szereplőket, érveiket, problémameghatározásukat, a migránsok kapcsán használt szóhasználatot, a javasolt megoldást és a vizuális megjelenítés sajátosságait (vö. Rose 2001).

Kutatásunk másik elemeként diskurzuselemzést végeztünk a 2015. február 20-án a témában tartott parlamenti vitanap felszólalásai alapján. A pártok vezérszónokainak szövegeit elemezve azt vizsgáltuk, hogy azok milyen érvelési stratégiák, jellegzetes beállítások és értelmezési keretek felállításával beszélnek a kérdésről. A vizsgálat kiterjedt a jellegzetes szó- és kategóriahasználatra, a hivatkozott adatokra és tekintélyekre, a saját pozíciókra és a migránsoknak tulajdonított jellegzetességekre, valamint a felszólalók problémameghatározására és a felajánlott megoldásokra. Mindezt a vita dinamikájában elemeztük: kik és miként fogadják el vagy éppen cáfolják a mások által felállított kereteket.

A menekültügyi hírek egyik legfontosabb forrását, a rendőrségi híreket külön is elemeztük: a police.hu határrendészeti híreket közlő honlapja menekültekkel és migránsokkal kapcsolatos híreit vizsgáltuk 2014. decemberében és 2015. januárjában.⁴ Az időszakot azért jelöltük így meg, hogy összehasonlíthassuk, mennyiben változott (vagy nem változott) a témában az egyik legfontosabb állami hírforrás kommunikációja a január 9-ei miniszterelnöki beszéd előtt és után. Az elemzés szempontjai az alábbiak voltak: a hírek száma; címek; milyen kifejezéseket használnak a migránsok/menekültek megnevezésére, közölnek-e adatokat, hogyan jelölik meg az érintettek jogi státusát.

A fentiekén túl vizsgáltuk a független szakmai megnyilvánulások további terepeit is, ám a kutatásunk időbeli korlátozottsága miatt ezeket nem tudtuk a fenti szisztematikussággal elemezni. Bemutatjuk a migráns- és menekültügyekben aktív civil szervezetek – a Menedék, a Helsinki Bizottság, a Jövőkerék, az Artemisszió – honlapjain publikált nyilatkozatokat, és utalunk más, a témában tett olyan szakmai megnyilatkozásokra is – például a Bevándorlási Hivatal és a Rendészeti Egyeztető Fórum nyilatkozataira –, amelyeket lényegesnek tartunk, de amelyek a médiaelemzés időszakán kívül esnek.

Egy ma is tartó vitában az első időszak elemzése természetesen korlátozza a megállapítások körét. Ugyanakkor ebben az időszakban alakulnak ki a később használt médiaértelmezési keretek, a kategória-használat, és ekkor a legnagyobb a szabadságuk a szerkesztőségeknek a saját szakmai irányuk kialakítására.

Egy kategória, amelyen mindenki azt ért, amit akar

A kampány egy olyan új kategóriát vezetett be – a „megélhetési bevándorló”-ét –, amely egyszerre tette lehetővé az adatokkal való bűvészkedést és az érzelmi asszociációkat. A jog és a szakpolitika egyértelműen elkülöníti a *bevándorló* és a *menekült* kategóriáját. A bevándorlás és az integráció jogi kontextusát a Harmadik Országbeli Állampolgárok Beutazásáról és Tartózkodásáról szóló törvény (2007/2),⁵ a menekültekkel kapcsolatos szabályozást az 1950-es Római Egyezmény és a 1967 Genfi Egyezmény elvein alapuló Menedékjogról szóló törvény (2007/800)⁶ teremtette meg. Magyarországon a bevándorlás szándékával érkezőknek – ha nem magyarok – bizonyítaniuk kell, hogy állással, lakhatással rendelkeznek, és átlag feletti jövedelmet is fel kell mutatniuk. A szigorú szabályozás miatt a magyarországi bevándorlás európai összehasonlításban jelentéktelen mértékű, ugyanakkor erősen emelkedik a Magyarországra érkező, itt menekültstátust kérők száma. 2014-ben e csoport nagyjából fele háborús övezetektől (Szíriából, Afganisztánból,

³ E médiumok eltérő nagyságú közönségeket érnek el, mégis fontosnak tartottuk, hogy lehetőségeinkhez képest a legjobban lefedjük a magyar hírmédia kínálatát. A médiumok közönség szerinti súlyozásához viszont nem rendelkeztünk megfelelő háttér adatokkal.

⁴ Lásd <http://police.hu/hirek-es-informaciok/legfrissebb-hireink/hatarrendeszet> (utolsó letöltés: 2015. VII. 1.).

⁵ Lásd http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A0700002.TV (utolsó letöltés: 2015. VII. 1.).

⁶ Lásd <http://net.jogtar.hu/jr/gen/getdoc2.cgi?dbnum=1&docid=A0700080.TV> (utolsó letöltés: 2015. VII. 1.).

Szomáliából) érkezett, de a másik feléről (a Koszovóból érkezőkről) is csak alapos vizsgálat állapíthatja meg, hogy üldözték-e hazájában vagy sem.⁷ Mindkét csoport elsősorban tovább szeretne utazni Nyugat-Európába. A kormányzati kampány „megélhetési bevándorlókról” beszél, miközben a menekültkérelmet benyújtókkal kapcsolatos információkat és elképzeléseket ismertet. Ezt sokan leírták (például Ziegler 2015), de az így állított csapdahelyzetet már kevesebben. A negyvenezer menekültkérelmet benyújtó migránst, miután túlnyomó többségük az elbírálás eredményét nem megvárva tovább megy, érdemi vizsgálat nélkül utasítják el a hatóságok (BÁH 2015). Őket a kormányzat „megélhetési bevándorlók”-ként nevezi meg, hiszen azért, hogy kérelmük elbírálása előtt továbbállnak, lemondanak arról, hogy menekültstátust kaphassanak.⁸ Ráadásul a „megélhetési” jelző a magyar nyelvben erősen sugalmazó és kizárólag negatív kontextusban használatos, lásd „megélhetési bűnöző”, „megélhetési gyermekvállalás”. Magyarországon a kérelmet beadók nagyon kis része – 2015 első félévében kevesebb, mint fél százaléka – kapott végül státust. A kormány ennyi menekülttel számol. Ugyanakkor a „menekült” kategóriát jogi értelemben korrekt módon használja a nemzetközi közösség, a civil szervezetek és a szakma is, amikor menekültként nevez meg minden kérelmezőt, amíg kérelmét el nem

utasítják. A 2014-ben menekültkérelmet benyújtó több, mint 40 000 külföldi túlnyomó részéről – a korábbi, európai összehasonlításban is rendkívül alacsony befogadási arányokból kiindulva – a kormányzat „bevándorló”-ként, a jog és a szakma pedig „menekült”-ként beszél. Egy ilyen fogalmi káoszban nehéz vitát folytatni, és a közönség nagy része fel is adja a kérdés kibogozását. A kategória-használatnak nem utolsósorban nagy az érzelmi tétje is: a „menekült” kifejezés szolidaritást, együttérzést, segíteni akarást vált ki az emberekből, míg a bevándorló mellett előszeretettel használt másik kifejezés, a „migráns” egyszerűen idegent jelent (ráadásul idegen szó), amely semmilyen közösségvállalást nem hív elő.

1. kép. Arctalanul

Forrás: MTI

A politikai keretek

Annak ellenére, hogy 2012 óta erőteljesen növekszik a menekültkérelmet benyújtó migránsok száma,⁹ a téma a szakmai sajtón és a civil szervezeteken kívül 2015 januárjáig alacsony érdeklődést váltott ki. 2014 második felében a parlamenti felszólalások is igen ritkán foglalkoztak a migrációval: ha mégis, leginkább az ukrajnai válságról¹⁰ vagy a külföldre irányuló magyarországi migrációról¹¹ volt szó. Mindez a Charlie Hebdo elleni támadás után tett miniszterelnöki nyilatkozattal¹² változott meg. E nyilatkozat már felmutatta a későbbi fő irányokat: az erős érzelmi asszociatív összefüggésekre – félelemre és idegenellenes attitűdökre – építő stratégiát, amelyben egy Magyarországon példa nélküli külföldi eseményt közvetlen hazai veszélyként értelmezett (noha merényletet Magyarországon eddig

7 2015-re a helyzet megváltozott: a koszovói beáramlás gyakorlatilag leállt, a menekülthullám nagy részét háborús övezetekből érkezők adják.

8 Az üldöztetés nem fekete-fehér dolog, és nem mondható, hogy ahol nincs háború, és biztonságos az ország, ott nem üldözhetnek embereket. Ez az oka annak, hogy a nemzetközi egyezmények alapján minden menedékkérelmet egyénileg kell elbírálni. Akik nem akarnak ennek részleteiben nagyon elmélyedni, elég, ha arra gondolnak: Kanada 2015 márciusában több gyöngyöspatai cigány embernek megadta a menekültstátust. Magyarország ettől még biztonságos ország. Am igazoltnak látták, hogy a hatóságok nem tudták megvédeni a gyöngyöspatai romákat attól, hogy közvetlen környezetükben ne fenyegetessék őket heteken át gárdisták.

9 A Bevándorlási Hivatal statisztikája szerint 2012-ben 2157 fő, 2013-ban 18 900, 2014-ben 42 777 és 2015 első három hónapjában 33 542 fő.

10 Lásd L. Simon László, 2014. IX. 16.

11 Vollner János, 2014. IX. 15. és Széll Bernadett 2014. X. 20.

12 Emlékeztetőül: „A gazdasági bevándorlás rossz dolog Európában, nem szabad úgy tekinteni rá, mintha annak bármi haszna is lenne, mert csak bajt és veszedelmet hoz az európai emberre, ezért a bevándorlást meg kell állítani, ez a magyar álláspont [...] nem akarunk tőlünk különböző kulturális tulajdonságokkal és háttérrel rendelkező jelentős kisebbséget látni magunk között, Magyarországot szeretnénk Magyarországgént megtartani.”

csak magyarországi vállalkozók vagy azok megbízottjai követtek el). Néhány nap múlva pedig megtörtént a migráció mint veszély tematizálása. Az Országgyűlés Honvédelmi és Rendészeti albizottságának ülése után a Fidesz egyik vezetője meghirdette: komolyabb aggodalomra adhat okot a bevándorlás, mint a terrorizmus.¹³

A politikai pártok stratégiáinak összevetésére jó alkalmat kínálnak a 2015. február 20-ai¹⁴ parlamenti vitanap felszólalásai, amelyek két fontos sajátosságot mutatnak: egyrészt azt, hogy a Jobbik és a kormánypártok értelmezései számos ponton összeértek; másrészt azt, hogy a kormánypártok értelmezési kereteitől a baloldali ellenzék sem tudta függetleníteni magát.

A kérdésben a kormánypártok és a Jobbik érvkészletének rokonságát számos példa igazolja. Ilyen hasonlóság volt a tisztességtelen szándék feltételezése vagy a menekültkérelmet benyújtók kriminalizálása¹⁵ mind a kormánypártok, mind a Jobbik vezérszónokainak felszólalásában. A kormány azt hangsúlyozta, hogy „a megélhetési bevándorlók visszaélnék a nemzetközi jog által nyújtott védelemmel”, a Fidesz vezérszónoka pedig azt: nem jóhiszeműek, hanem illegális cselekményt követnek el azzal, hogy továbbutaznak Magyarországról, és „felkészítették őket erre szakosodott ügyvédek, embercsempészbándák”. A Jobbik vezérszónoka szintén szervezettségről és embercsempészetéről beszélt. A KDNP és a Jobbik erősebb eszközökhöz is nyúlt: az előbbi a fertőzésveszélyt és a terrorizmust emlegette, az utóbbi a menekülteket kriminalizálta („köztük számtalan” bűnöző, „bűnözők szép számban”). Mindkét asszociáció széles körben ismert manipulatív beszédmód: a betegséget, a kipusztítandó, a társadalom szervezetében idegen testként jelen lévő emberek metaforájaként használni, vagy a kriminalitást mint legfőbb és a társadalom számára legveszélyesebb devianciát felelegetni egy-egy csoporttal kapcsolatban egyértelműen elidegenítő, félelmet és szorongást keltő fordulat. Ezek, valamint a biztonsági kockázatok sugalmazása jól ismert fogásai a szélsőjobboldali beszéd „biztonságosító” stratégiáinak (Mireanu 2012, Ceyhan et al. 2002). Ezt a képet egészítik ki a kormány, a kormánypártok és a Jobbik részéről a jó bánásmódot stilizáló fordulatok. A kormány szerint a migránsok „kipihenik magukat”, mielőtt odébbállnak, míg a Jobbik szerint szabadon „grasszálnak”¹⁶ az országban, a KDNP-s vezérszónok szerint pedig a „zsebpénzüket” is mi fizetjük. A problémafelvetések is közösséget mutatnak: a kormány, a kormánypártok és a Jobbik egyaránt az anyagi terheket, illetve az előrevetített kulturális és „beilleszkedési” problémákat hangsúlyozza. Homályos és spekulatív érveken túl azonban semmilyen támpontot nem adnak a veszély nagyságának megítéléséhez. A kormánypártok és a Jobbik vezérszónokai (erősödő Nyugat-kritikus retorikájukhoz illeszkedően) egyaránt beszélnek a nyugati „integrációs kudarcokról”,¹⁷ arról, hogy terroristák szivároghatnak be,¹⁸ valamint a feltételezett járvány- és közegészségügyi veszélyekről¹⁹ (amelyeket semmilyen adat nem igazol).

Az egész vitára jellemző a spekulatív adathasználat, amelyet talán a mennyiségjelzők mutatnak a legjobban. Minden felszólaló próbál adatokkal szakértelmet kölcsönözni mondanivalójának, ám az adatok a tételmondatok felvezetésekor egyből átadják a helyüket a *homályos mennyiségjelzőknek*. A kormány képviselője például hosszan sorolja a menekülthullám adatait, majd a gazdasági migránsokkal kapcsolatos tétel így kezdődik: „jelentős részük”. A Fidesz vezérszónoka ugyanezt a stratégiát követve „döntő többségük”-et mond.²⁰ A Jobbik vezérszónoka is használ adatokat, de ezeket csupán a menekülthullám nagyságának dramatizálására használja. Kétszer is hangsúlyozza, hogy a valódi üldözötteket segíteni kell, ám később minden csoportot potenciális bűnözőként azonosít. Sőt, végül maga is összemos két kategóriát: „a nélkülözést és üldöztetést átélőket segíteni kell” – mondja. A Jobbik esetében ráadásul

13 Kósa Lajos, például a Magyar Nemzet – MTI-tudósításban: <http://mno.hu/belfold/kosa-lajos-a-terrorral-aggasztobb-a-bevadorlas-1268474> (utolsó letöltés: 2015. V. 15.).

14 Az elemzés a 2015. II. 20-án tartott politikai vita alapján próbáljuk feltárni, a pártok és a kormány vezérszónokainak felszólalásai vizsgáltuk. Azt igyekeztünk feltárni, hogy a legnagyobb támogatottságú politikai pártok milyen érvelési stratégiák, jellegzetes beállítások és értelmezési keretek felállításával beszélnek a kérdéssről. Az elemzés kiterjedt a jellegzetes szó- és kategóiahasználatra, a hivatkozott számokra és tekintélyekre, a saját pozíciókra és a migránsoknak tulajdonított jellegzetességekre is. Megpróbáltuk feltárni, hogy mik a jellegzetes problémák, és a politikusok által felajánlott megoldások. Mindezt pedig a vita dinamikájában igyekeztük vizsgálni: kik és miként fogadják el vagy éppen cáfolják a mások által felállított kereteket.

15 Kósa Lajos, Firtl Mátyás és Z. Kárpát Dániel felszólalása. Országgyűlési Napló, Budapest, 2015. február 20. péntek, 47. szám, 7404-7424.

16 Ez a kifejezés valószínűleg egyeztetett stratégia volt, mert a vita során később egy másik jobbikos képviselő is használta.

17 Kósa Lajos felszólalása. A továbbiakban lásd a Fidesz (Kósa Lajos), a KDNP (Firtl Mátyás) és a Jobbik (Z. Kárpát Dániel) vezérszónokainak felszólalását a vitanapon. Országgyűlési Napló, Budapest, 2015. február 20. péntek, 47. szám, 7404-7424.

18 Firtl Mátyás és Z. Kárpát Dániel felszólalása.

19 Firtl Mátyás és Z. Kárpát Dániel felszólalása.

20 Tárgyi tévedéseket is elkövet: két alkalommal is összekeveri Koszovót Albániával, máskor pedig a migránsokat a sokadik generációs kisebbségi közösségekkel.

gyakran egyedi, félelemkeltést szolgáló, tényekkel nem igazolt történetek helyettesítik az adatokat. Például ilyenek: „Két szír fiatalember betör a tanyára, felszedi a parkettát, és tüzet rak belőle.”

A keretek átvétele

Több jel arra utal, hogy a „baloldali” ellenzék megszólalói²¹ sem tudták magukat függetleníteni a kormánypártok által felállított keretektől, részben igazodtak azokhoz. Az MSZP vezérszónoka már az első mondatával elfogadta a biztonsági problémákat mint értelmezési keretet, de ezeken felül a humanitárius szempontokat hangsúlyozta: „[Az MSZP] minden, a menekülthullám kezelése érdekében előterjesztett ésszerű szakmai javaslatról kész tárgyalni, amely a magyar emberek *biztonságát* erősíti, és a menedékjogot kérőket emberként kezeli” [kiemelés tőlünk– B. G. és M. V.].

Az LMP vezérszónoka a pánikkeltéssel úgy próbálta felvenni a harcot, hogy maga is pánikot keltett: arról beszélt, hogy Boszniában terroristakiképző központok működnek. Hasonlót tett az MSZP is akkor, amikor a potenciális veszéllyel hozta összefüggésbe a menedékkérőket, ráadásul ugyanolyan drámai képeket használt. Igaz, mindezt a kormány intézkedéseinek kritikájaként tette: „Őnök a tűzzel játszanak, hiszen katasztrofális következményei lehetnek, ha a menedékkérőket borzasztó körülmények közé zárják, miközben az őrzésükről sem tudnak megfelelően gondoskodni. Kérdezem fideszes képviselőtársaimat, melyikük örülne egy ilyen időzített bombának a saját választókerületében?”

Az MSZP – miközben a kormányzati kommunikáció csúsztatásaira koncentrált – szintén használt homályos mennyiségjelzőket („jelentős azoknak a száma, akik megélhetési okokból hagyják el szülőföldjüket”). És miközben a deklarációk szintjén csillapítani igyekezett a vita indulatait, jelzői olykor ugyanazok voltak, mint a kormánypártok vagy a Jobbik retorikájában használtak: „drámaian megnőtt” menekülthullám, amelyet „a kormány nem képes kezelni”,²² „menekültáradat”.²³ Egy ilyen helyzetben az erős indulatokat mozgósító nyelv – még ha ellenérvekkel is vetik be – az ellenfelet támogatja: nyitottá tesz a kérdés elsősorban érzelmi megközelítésére (Lakoff 2006). Ebből a sorból egyedül Szabó Tímea (független, PM) higgadt, a kormánypárti retorika önellentmondásaira reflektáló felszólalása lóg ki: „Fogalmuk sincs, hogy miről beszélnek, amikor egyszer azt mondják az egyik mondatukban, hogy »menekült«, a másik mondatukban pedig azt, hogy »gazdasági bevándorló«.”

A nem politikai hitelesítés stratégiái

A kampány során hamar kirajzolódnak azok a stratégiák is, amelyekkel a politika további területeket próbált eluralni. Ezek egy része a médiaelemzés mintáján túl (január 30-a után) is zajlott. Bár szisztematikus elemzésükre most nem volt módunk, a legfontosabbakra az alábbiakban utalunk. Az egyik ilyen terület a szakmai hitelesítés: erre már csak azért is szükség volt, mert a politikai fordulat a 2013-ban elfogadott kormányzati Migrációs Stratégiával²⁴ is szembemegy. (A stratégia szerint például „a hazai népességfogyás és alacsony foglalkoztatottság mellett a növekedést, az újraelosztást, a nyugellátás fenntarthatóságát a képzett munkaerő ellenőrzött bevándorlása is segítheti....”)

A rendőrségi/szakmai intézmények kommunikációjának átalakítása kiemelt terepe volt a politikai kampánynak. Áthangolásról már csak azért is beszélhetünk, mert a rendőrség és a hivatalok ekkortól olyan kategóriarendszert használnak – például bevezetik „a megélhetési bevándorló” fogalmát –, amelynek nincs jogszabályi alapja sem a magyar törvényekben, sem a nemzetközi egyezményekben. Ennek egyik első állomása volt „A megélhetési bevándorlók okozta problémákról” rendezett Fővárosi Rendészeti Egyeztető Fórum március 11-én.²⁵ Ezen a politikusokkal olyan hivatalnokok egyeztettek, mint Budapest rendőrfőkapitánya, a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal főigazgatója, az

21 A DK és az MLP nem vett részt a vitában.

22 Harangozó Tamás.

23 Gúr Nándor.

24 Migrációs Stratégia és az azon alapuló, az Európai Unió által a 2014–2020 ciklusban létrehozásra kerülő Menekültügyi és Migrációs Alaphoz kapcsolódó hétéves stratégiai tervdokumentum, lásd <http://moszlap.hu/uploads/files/migrstrat0416.pdf> (utolsó letöltés: 2015. VII. 1.).

25 Vö. MTI-hír, idézi: http://hvg.hu/itthon/20150311_Kocsis_Mateek_a_megelhetesi_bevandorlok_o (utolsó letöltés: 2015. IV. 20.).

Alkotmányvédelmi Hivatal főigazgató-helyettese és a rendészeti szervek vezetői. A beszámolók alapján az új kategória használata nem okozott vitát vagy értetlenséget a hatóságok és a szakemberek körében. Azt, hogy az állami hivatalok is nagyon gyorsan igazodtak a kormány kommunikációjához, talán a TEK főigazgató-helyettesének megnyilatkozásai mutatják a legjobban, aki egyetlen nap alatt volt kénytelen módosítani álláspontját. Egy délelőtti nyilatkozatában még arról beszélt: a társadalmi integráció kudarcából fakadó radikalizáció, és nem a migráció a fő veszély a terrorizmus kapcsán. Néhány óra múlva, egy ezzel ellentétes politikai nyilatkozat után délután már viszakozni volt kénytelen az őt újra megkereső újságírónak: „...ez egy politikai és nem szakmai kérdés, [...] mi alapvetően végrehajtók vagyunk.”²⁶

De a hivatalokon túl más szakmai területekre is kiterjedt a kampány: ide sorolható az a közvélemény-kutatás, amelyet a Századvégtől rendelt meg a kormány a támadást követő ötödik napon,²⁷ és amely szerint a lakosság 70 százaléka szigorítaná a bevándorlással kapcsolatos szabályozást. A válaszadók többsége szerint az Európai Unió nem tudja megvédeni az európai polgárokat egy, a párizsihoz hasonló merénylettől. A kutatás a morális pánik kiszélesítése szempontjából fontos eszköz volt. A pánikdinamikák kiindulópontja, hogy egy bizonyos csoportot, annak tulajdonságát szélesebb kör érzékeli veszélyként, és kevés dolog alkalmasabb erre, mint egy közvélemény-kutatás, amely azt mutatja: a társadalom többsége veszélyben érzi magát (vö. Kitzinger 2012).

A szakmai diskurzus tudatos elfoglalását mutatják a szakértői tévés szereplések is. A vitában a migrációval, menekültkérdéssel (és nem biztonságpolitikával) régóta foglalkozó kutatók igen hamar tiltakoztak. A kormányzati médiában ugyanakkor megjelentek azok az elemzők, akik korábban ebben a kérdésben korántsem voltak aktívak, viszont a kormányzat biztonságpolitikai értelmezését támasztották alá. Ilyen elemzők az Alapjogokért Központ szakértői, akikről egy tényfeltáró portál derítette ki, hogy miként kötődnek pénzügyileg és személyeken keresztül is a kormányzathoz, illetve a Fidesz pártalapítványához,²⁸ valamint Nógrádi György honvédelmi és biztonságpolitikai szakértő,²⁹ akit előszeretettel kérdezett a kormánypárti média bevándorlásról, miközben ő elsősorban háborús helyzetek, konfliktusok szakértője, bevándorlással korábban nemigen foglalkozott. Nem jelent meg ugyanakkor ebben a médiaszegmensben egyetlen olyan szervezet vagy szakértő véleménye sem, amely vagy aki évtizedek óta foglalkozna a kérdéssel és publikálna e területen.

A rendőrségi média: a homályos kategóriák egyik fő forrása

A rendőrség hivatalos honlapján, a police.hu-n 2014. december 4-e és január 30-a között megjelent határrendészeti hírek sem mennyiségük, sem jellegzetes tematikájuk szempontjából nem változtak a 2015. január 9-ei kormányfői beszéd után. A napi két-három, összesen 80 hírben változatlan volt a kategóriák, a kifejezések szótára, ahogy a hírek hangvétele is. Mindez azonban nem jelenti azt, hogy a rendőrségi média szigorú szakmai normák alapján, a lehetséges értelmezéseket mérlegelve, következetes fogalomhasználattal kezelte volna ezt a kérdést. Sokkal inkább a már a kampány előtt is megfigyelhető zavaros fogalomhasználat folytatódott: jellemzően migránsokról, illegális határátlépőkről, határsértőkről, külföldiekről vagy a származási országot megjelölve ír az elfogottakról, miközben a tudósítás végén beszűrt mondatból kiderül, hogy valójában menekültkérelmet benyújtó emberekről van szó. A használt kategóriák a hatóságok logikájának felelnek meg: a határőrség határsértőt lát a menedékkérőben. Ennek a fogalmi burjánzásnak a kampány előtt értelemszerűen kisebb jelentősége volt, mára azonban – mivel a média gyakran egy az egyben közli a police.hu anyagait – nagyban hozzájárulhat a fogalmi zavarhoz. Az egyetlen változás a police.hu határrendészeti hírei kapcsán jóval a vizsgált időszak után, tavasszal jelentkezett: ekkor kezdett a portál olyan képeket mellékelni a menekültekről szóló híreihez, amelyeken bűnözőkkel azonos módon ábrázolja őket: arccal a falnak állítva, motozva, vagy hátrabilincsel kézzel a földre ültetve mutatta őket, míg a képeken szereplő rendőrök a járványveszélyt hangsúlyozva maszkot és fehér kesztyűt viseltek.

26 RTL Klub késő esti híradó, 2015. január 12. 22:52, lásd <http://nava.hu/id/2067652/> (utolsó letöltés: 2015. IV. 20.).

27 Lásd <http://szazadveg.hu/foundation/kutatas/piac-es-kozvelemeney-kutatas/a-tobbseg-szigoritana-a-bevandorlas-szabalyait> (utolsó letöltés: 2015. VI. 20.) <http://szazadveg.hu/foundation/kutatas/piac-es-kozvelemeney-kutatas/a-tobbseg-szigoritana-a-bevandorlas-szabalyait>

28 Lásd <http://oktatas.atlatszo.hu/2015/05/07/alcivilbebukottak/> (utolsó letöltés: 2015. V. 20.)

29 Magyar Nemzet 2015. január 15. és január 19.

Ellendiskurzusok: a jogvédő civilszervezetek stratégiái

Az eddig érintett területek egy része kormányzati alárendeltségben működik. Ugyanakkor a menekültügy kérdésében az elmúlt évtizedekben gazdag civilszervezeti világ épült fel Magyarországon. A Menedék Egyesület, az Artemisszió Egyesület és a Magyar Helsinki Bizottság kezdettől próbált reagálni a kibontakozó kampányra:

2. kép. Veszélyesként

Forrás: police.hu

a miniszterelnöki nyitónyilatkozat után a Menedék Egyesület adott ki közleményt.³⁰ Legfontosabb nyilatkozatuk ugyanakkor csak egy bő hónappal később, február közepén jelent meg.³¹ Közös nyílt levelet fogalmaztak meg a tervezett parlamenti vitanap kapcsán: felhívták a figyelmet, hogy az már a címében is elfogult, figyelmeztettek a menekült-, a bevándorló- és a terroristafogalom összemosásának veszélyére. Érvelésükben részben azokra a menekültügyet meghatározó nemzetközi egyezményekre és uniós szabályokra hivatkoztak, amelyekre a kormányzati kommunikáció nem volt tekintettel. A jogilag

bonyolult kategóriák korrekt használata (menekültnek tekintendő mindenki, aki ilyen irányú kérelmet nyújtott be), amely nem reflektál a legfontosabb kormánypárti felvetésekre (például arra, hogy csak az tekinthető menekültnek, akinek ezt a státust a magyar hatóságok megítélték) azt a veszélyt hordozza, hogy a civil szervezetek kirekesztődnek a diskurzusból, és a terepet átengedik a kormánynak. E szervezetek sokféle eszközt használtak: tényalapú kampányt indítottak, és folyamatosan publikáltak a menekülteket emberközelihez hozó személyes történeteket a közösségi médiában és az online hírportálokon. Mindez azonban valószínűleg nem tudta érdemben befolyásolni a fősodró média és a szélesebb közvélemény képét sem, mert e szervezetek – csakúgy, mint a témával évtizedek óta foglalkozó elemzők – kiszorultak a legnagyobb közönséget vonzó médiumokból.

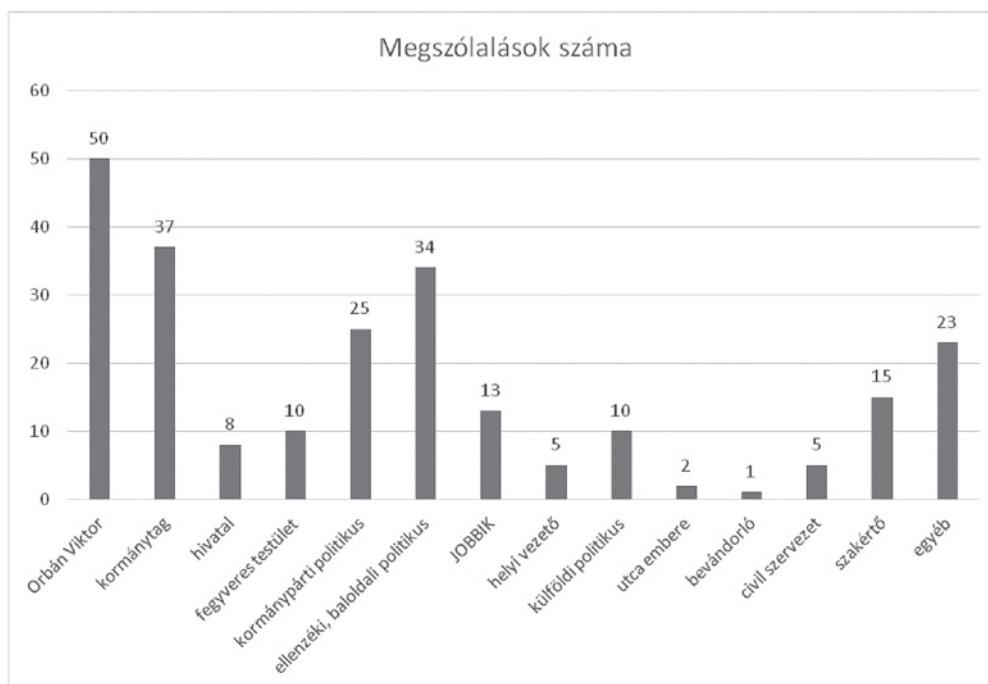
A média mint alternatív diskurzus

A téma médiamegjelenését a miniszterelnök január 9-ei nyilatkozatát követő három hétben megjelent 131 tudósítás révén elemeztük. A különböző médiumok nagyon eltérő mértékű figyelmet szenteltek a témának. Az akkor még a kormányhoz lojális Magyar Nemzet túlsúlya elsöprő: az anyagok több mint fele (68), naponta átlagosan három anyag itt jelent meg, míg a többi médiumban csak átlagosan napi egy tudósítás. Egyértelmű az is, hogy a kormányhoz közel álló médiumok (a Magyar Nemzet, a Hír TV, az M1) jóval nagyobb hangsúllyal foglalkoztak a témával. Már önmagában a kormányközeli médiafigyelem intenzitása is azt sugallta, hogy óriási a baj. A megszólalók elemzése jól mutatja, hogy milyen egyenlőtlen volt az egyes szereplők hozzáférése a nagyobb médiumok hírfelületeihez (lásd az 1. ábrát).

30 Lásd <http://menedek.hu/hirek/sajtokozlemeney>. A Magyar Helsinki Bizottság pedig már akkor vitába szállt a miniszterelnökkel, amikor az 2014 augusztusában az európai bevándorlás-politikát „hipokritának” és „célszerűtlennek” nevezte, lásd <http://magyarnarancs.hu/belpol/orban-moralis-ervei-meg-a-valosag-91512> (utolsó letöltés: 2015. IV. 20.)

31 Lásd http://helsinkifigyelo.blog.hu/2015/02/20/menekultugy_riogatas_kodosites_es_rendorallami_trukkok_helyett_valos_jogallami_megoldasokat (utolsó letöltés: 2015. IV. 20.)

1. ábra. A migrációtémában megszólaló szereplők 2015. január 9-e és 30-a között

A tudósításokat a *miniszterelnök* és a *kormánytagok* határozták meg: többet beszéltek (87 alkalommal, ez az összes megszólalás 36 százaléka), mint az utánuk következő politikusok – Jobbik (13), Fidesz (25), baloldali pártok (34, összesen 72). A kormány és a kormánypárti politikusok együtt (112 megszólalás) olyan fölényben vannak, amely mellett minden más vélemény elhalványul. Összehasonlításként: a helyi döntéshozók öt, a menekültekkel foglalkozó civilszervezetek nyolc alkalommal szólalhattak meg – véleményükkel a HVG, valamint az index.hu olvasói találkozhattak az elemzett időszakban, míg a televízióhíradók nézői például nem.

A megjelenések között viszonylag kevés *szakértői* vélemény volt; ezeket tendenciózusan válogatták meg. A Magyar Nemzetben (itt jelent meg a tudósítások mintegy fele) tíz alkalommal szólaltak meg szakértők, többnyire – a kormánypárti retorikához alkalmazkodva – biztonságpolitikai szakértők, akik a bevándorlást kizárólag saját szempontjukból (terrorizmus, kriminalitás) értékelték. A legkevésbé maguk az érintettek jutottak nyilvánossághoz. Mindössze két tudósítás (az RTL Klubon és az index.hu-n)³² szólaltatta meg a *migránsokat*. E tudósításokból derülhetnek ki egyéni történeteik, és ezek segíthetnék elő, hogy a „félelmetes idegen”-t megismerhessük. Ehelyett a média nagyrészt a politikusok vitáinak bemutatására szorítkozott.

Összességében elmondható, hogy alternatív értelmezésekre a média gyakorlatilag minimális lehetőséget biztosított. Szemben a kormány és a kormánypártok álláspontjával, amely minden médiumban erőteljesen megjelent, a politikusokon kívül más megszólalókkal csak az találkozhatott, aki e véleményeket kimondottan kereste. Így nem meglepő, hogy a kormánypártok diskurzusa lett domináns a problémafelvetések kapcsán is: összességében a témát a *terrorizmus*, a *migránsok nagy száma* és az *ellátásukkal járó terhek* tárgyalása keretezte ebben az időszakban. Itt látható a leginkább, hogy a vizsgált médiumok általában mennyire nem tudtak ellenállni a kormány és a kormánypártok által diktált napirendnek. A tények alapján ugyanis a Magyarországra érkező bevándorlók eddig semmilyen terroristaveszélyt nem jelentettek; a menekültügyre fordított források nagyobb részét az Európai Unió állja, a magyar állam erre szánt forrásai elenyészőek – ami kis újságírói munkával is kideríthető. Az egyetlen megalapozott tény ebben a keretezésben a menekültkérelmet benyújtók számának növekedése volt.

A megnevezések kapcsán is érvényesült a kormányzati stratégia: az elemzett tudósítások töredéke (7 %) használta differenciáltan a „bevándorló” és a „menekült” kategóriáját, a legkövetkezetesebben az index.hu és a Népszabadság

32 Lásd http://index.hu/belfold/2015/01/05/ha_ott_maradok_biztosan_meghalok/ (utolsó letöltés: 2015. V. 20.)

online. A kormányzat által kitalált új kategóriát kritika nélkül átvette és használta az MTI, nemcsak idézetként, hanem megnevezésként is, annak ellenére, hogy az újságírók egy része komolyan megkérdőjelezte ezt a gyakorlatot.³³

A fősodró médiumok konzekvens adathasználattal és -értelmezéssel is hozzájárulhattak volna az árnyalt értelmezéshez. A mintában szereplő 131 tudósításból 57 hivatkozott valamilyen adatra. Az esetek többségében tehát a közönségnek – egy olyan kampányban, amelynek a kiindulópontja éppen egy drasztikusnak beállított növekedés volt – mindenféle adat nélkül kellett elfogadnia a tudósításban elhangzottakat. Ahol egyáltalán előfordultak adatok, azok a Magyarországra érkezők (hol menekültként, hol bevándorlóként, hol illegális határsértőként megnevezett) csoportjának nagyságára vonatkoztak. Ha nem erről volt szó, öt alkalommal a Századvég közvélemény-kutatásának eredményeit, négy alkalommal pedig a „mennyebe kerül ez nekünk” kérdést számszerűsítették. Mindkét kérdést a kormányzat tematizálta. Azzal kapcsolatban azonban nem közöltek adatokat, amit a kormányzat a migrációval szembeni érvek középpontjába állított: példa lehet erre a bűnözés mértéke a migránsnépesség körében, a migráció/menekültügy költségvetési terhei; a menekültstátust megszerzők száma és aránya. Ezek az adatok pedig erős cáfolatát jelentették volna a kormány mondandójának. Mindez jól mutatja, hogy ebben a kérdésben is szabadon érvényesülhetett a kezdeményező politika logikája: a közönséget még számokkal sem kellett nagyon győzködniük. Ha mégis voltak számok, azok az ő hivatkozásaikból, az ő megrendelésükre érkeztek, vagy az ő témájukat erősítették. Az utóbbira jó példa a mintába két alkalommal is bekerült Kósa-nyilatkozat, amelyben a politikus egyszerűen összeadta a szíriai, az afganisztáni és a koszovói migránsokat, mondván, hogy a Magyarországra érkezők 95 százaléka „iszlám identitású”. Ez a kategóriaalkotás már végképp az iszlamofóbiára játszik, és még a kormányzati kommunikáció homályos kategóriáit is tovább maszatolja: összemossa például a Szíriából a háború elől menekülőket a kormány által „megélhetési migránsoknak” tekintett koszovóiakkal.

3. kép. Vesélyesként

Forrás: police.hu

Képek, szerkesztési eljárások

Korábban láttuk, hogy maguk a migránsok gyakorlatilag nem jutottak szóhoz ebben a vitában. A média, ha egyáltalán bemutatott migránsokat/menekülteket, azt jellemzően képekkel tette. A tudósítások közel feléhez (45 %) képek is társultak. Jellemzően háromféle szereplőt ábrázoltak: kormányzati politikust (31 %), fegyveres testület képviselőjét (határőr, rendőr, 11 %) és migránst (22 %). Igen ritka volt az olyan kép, amelyen a migráns/menekült arccal látszik (összesen nyolc ilyen találtunk). A képek, amelyeken egyáltalán megjelennek migránsok, jellemzően csoportokban (a migránst mutató képek fele), vagy hátulról (e képek negyede) mutatják őket. Ilyen képeket akkor alkalmaz a média, ha valakit akarata ellenére mutat – például bírósági folyosón. A képek ötödében ábrázolták a migránsokat/menekülteket úgy, mintha bűnözők lennének: kitakart arccal, bilincsben, földön fekvő. Itt azonban nem bűnözőkről, hanem – ügyük elbírálásáig – menekülőkről van szó. Az elidegenítésnek – vagy, fordítva fogalmazva: a személyes azonosulás megakadályozásának – egyik fontos technikája ez. Ugyanilyen technika a nagy távolság, ahonnan az arc már nem kivehető – az 59 képből 20 ábrázolta így őket. És még inkább elidegenítők a televíziós tudósításokon végigvonuló hőkamerás képek.

Az egyes tudósítások alaposabb elemzése erős példáit tárja fel az igazodási kényszereknek is. A TV2 egyik,³⁴ a Honvédelmi és Rendészeti Albizottság már említett üléséről szóló tudósításban (ezen hirdette meg Kósa Lajos, hogy

33 Ehhez lásd például http://mandiner.blog.hu/2015/05/18/menekultek_bevandorlok_inkabb_kvotat_mint_kaoszt (utolsó letöltés: 2015. V. 20.); http://hvg.hu/velemeny/20150213_igy_valik_Habonykompatibilisse_az_MTI (utolsó letöltés: 2015. V. 20.); az ezzel kapcsolatos vita egyik összefoglalását lásd: <http://vs.hu/kozelet/osszes/az-mti-szerint-felreertik-megelhetesi-bevandorlas-cimu-gyujtocimet-0220> (utolsó letöltés: 2015. V. 20.).

34 TV2 esti Híradó, 2015. január 19.

* A kéziratot a szerzők 2015 szeptemberében zárták le – a szerk.

komolyabb aggodalomra adhat okot a bevándorlás, mint a terrorizmus) Kósa mondatait a bevándorlásról a Charlie Hebdo elleni támadás vágóképei illusztrálták, többször visszavágva. Önmagában már az is beszédes, hogy migránsok – egy-két kivételtől eltekintve – nem szólalhattak meg a híradókban: ha mutatták is őket, intézkedés elszenvedőjeként, mutatták, és *némává tették* (meg sem kíséreltek például tolmácsot vinni magukkal).

Igazodási kényszerek és szerkesztési eljárások

Összességében elmondható, hogy a kampány első hónapjában a kormánypártok előre eltervezett napirendre utaló következetességgel érték el, hogy a nem politikai hitelesítés fontos területei vagy ugyanazt mondják, mint ők (lásd a hivatalokat), vagy legalább azt, hogy az őket támogató hangok többségben legyenek (lásd a szakértői vitákat). Egy ilyen helyzetben kiemelt szerepe lehet az ellenzéknek, amely ugyanakkor nyelvhasználatával, egyes témák átvételével (a Jobbik esetében pedig egyenesen a továbbberősítésével) még segíthette is a kormánypárti kampányt. De nagy átlagban még a nyilvánvaló manipulációknak sem állt ellen a fősodró média, amely mind a felületein megszólalókat tekintve, mind a politikai beszéd kategóriái, nyelvhasználata és tematizációi átvétele kapcsán nagyobb részt szabad utat engedett a kampánynak a vizsgálat három hetében. Elemzésünk tehát azt mutatja, hogy a legnagyobb közönséget vonzó médiumok nem tudtak ellenállni a kormányzati úthengernek, ami jól látszott abban is, hogy az érintett időszakban a civilek alig jutottak széles nyilvánossághoz, továbbá abban is, hogy a politikai stratégiákat (köztük a manipulációs stratégiákat) minden ellenpontozás és különösebb nehézség nélkül tudták a kormánypártok széles körben teríteni. Holott ez nem olyan kérdés, amelyben a tisztánlátást csak nagy tényfeltáró munka, komoly újságírói kockázat, nagy anyagi forrás mozgósítása tenné lehetővé. A pontos és következetes kategória-használat, a nyilvános adatok értelmezése nem különösebben nehéz vagy időigényes feladat. De az érintettek megszólítása sem kívánt volna emberfeletti erőfeszítéseket.

Úgy tűnik, messze nem vagyunk a végén ennek a kampánynak, miközben annak is vannak jelei, hogy sosem késő újratervezni.* Ezt igazolja számtalan azóta megjelent tudósítás, alternatív vagy ellenálló akció. De ezt igazolja jó néhány változatlan jelenség – a kormányzati manipuláció szabad áramlásától, a megtévesztő kategória-használaton át a nemzetközi egyezményeket is felrúgó menekültellátási intézményrendszer átalakításáig – is.

Irodalom

- Ceyhan, Ayse & Anastassia Tsoukala (2002): The Securitization of Migration in Western Societies: Ambivalent Discourses and Policies. *Alternatives: Global, Local, Political*, vol. 27, pp. 21–39.
- Cohen, Stanley (1972): *Folk Devils and Moral Panics: The Creation of Mods and Rockers*. Oxford: Blackwell.
- Goode, Erich & Nathan Ben-Yehuda (1994): *Moral Panics: The Social Control of Deviance*. Oxford: Blackwell.
- Kitzinger, Dávid (2000): A morális pánik elmélete. *Replika*, július, 23–48. o.
- Krippendorff, Klaus (1980): *Content Analysis. An Introduction to its Methodology*. London: Sage Publications.
- Lakoff, George (2006): *Ne gondoldj az elefántra*. Napvilág Kiadó.
- Mireanu, Manuel: Belföldi extrémizmus – A biztonság és erőszak politikai elemzése. Athena Institute, 2012, http://athenaintezet.hu/uploaded_docs/4fe96a925c4c7.pdf (utolsó letöltés: 2015. IX. 3.).
- Rose, Gillian (2001): *Visual methodologies. An introduction to the Interpretation of Visual Materials*. London: Sage.
- Ziegler Dezső Tamás: Menekültkérdés: verseny a szavazók megnyeréséért vagy valóban tömegek akarnak Magyarországra jönni? <http://jog.tk.mta.hu/blog/2015/07/menekultugyverseny> (utolsó letöltés: 2015. IX. 3.).

Bernáth Gábor (1968) az MTA Szociológiai Intézetének munkatársa. Messing Verával közösen több, a magyarországi romák mediaképét vizsgáló elemzés szerzője, korábban a Roma Sajtóközpont egyik alapítója, 2003-ig igazgatója. Legutóbbi írása a *Médiakutató*-ban: „Harc a jelenlétért és a jelentésért. A magyarországi szélsőségesek és a média fősodrának rutinjai” (2014. ősz). Email: bernath_g@yahoo.com

Messing Vera, PhD, az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpontjának főmunkatársa és a CEU Center for Policy Studies vendégkutatója. Bernáth Gáborral közösen több, a magyarországi romák mediaképét vizsgáló elemzés szerzője. Több, mint 15 éve kutatja a etnicitás, a kisebbségek, a társadalmi kirekesztés folyamatait és intézményeit (oktatás, munkaerőpiac, lakhatás, média) és az ezzel kapcsolatos közpolitikai válaszokat. Email: Messing.Vera@tk.mta.hu